

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

Ljubljana 14. 06. 85

Številka 2

Leto

14.

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

JUNIJ 1985

VSEBINA (CONTENTS) :

Obvestila društva	1
Pogledali smo čez Karavanke - Marija Prelec	2
(Our trip to Austria)	2
Mamillaria spinosissima - Josip Kunej	4
Sočnice ali Sukulente - Andrej Gogala	5
Gymnocalicium baldianum - Josip Kunej	8
En dan s kaktusi - Marija Prelec	9
(One day with my cacti)	9
Mamillaria wildii - Josip Kunej	11
Letošnji sejem cvetja v Zagrebu	12.
(International Flower Fair 1985 in Zagreb).....	12

OBVESTILA DRUŠTVA:

Sestanek društva bo v petek 14. junija ob 17^h, upravnega odbora pa ob 16,30^h.

Dnevni red:

1. Aktualne zadeve (sejem cvetja v Zagrebu, o izletu itd.)
2. Predavanje - tov. Gogala in tov. Kunej
3. Diapositivi - tov. Jerin
4. Razno (lončki, kaktusi, ljubljanska razstava cvetja itd.)

Dopisi:

Naslov na ovitku biltena!

Naslovna stran: - cover picture

Foto: Peter Jerin

Risbe: Marija Prelec - drawer

POGLEDALI SMO ČEZ KARAVANKE

Naše društvo ima dolgoletne stike z večjimi gojitevji kaktusov v Avstriji, predvsem na Koroškem. Ko je letošnjo pomlad zapihal na naših mejah toplejši vetrček in odpihal zloglasni depozit, smo se odločili, da spet malo pogledamo čez Karavanke. V mrzlem jasnem sobotnem jutru, 20. aprila smo se z avtobusom odpeljali presenečenjem naproti. Z nami je bilo tudi več naših prijateljev iz Hrvatske.

Vzpenjanje proti Ljubelju je hitro minilo, toda bolj ko smo se bližali meji, počasneje so se vrteča kolesa. Nazadnje so se ustavila, pa še cela vrsta drugih pred nami. Nazadnje smo si le z obmejniki rekli nasvidenje in se spustili dol proti Koroški. Trobentice, resa in jetrnik so nas pozdravljeni tako na tej kot na oni strani meje.

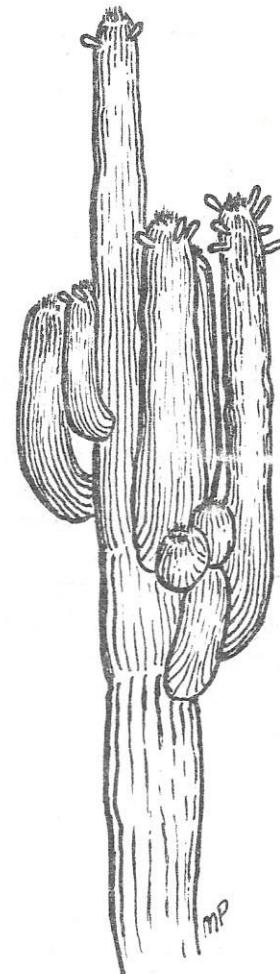
Prihod v Celovec je bil že v pozrem dopoldnevu. Na hitrico smo tekli po tiste drobnarije, kolikor je pač koga tiščalo v žepu, nato pa brž naprej. Naš cilj je bil obisk pri gojitelju kaknej Reppenhagenu v kraju St.Veit a.d. Glan - Št.Vid na Glini.

Pot nas je vodila po mili koroški pokrajini čez Gosposvetsko polje, mimo Gospe Svete in Krnskega gradu. Pogled je zdrsnil čez železno ograjo, ki obdaja knežji kamen kot nemo pričo naše nekdanje slovenske vladavine. Tukaj je vzklila pred skoraj poldrugim tisočletjem in cvetela z edinstvenim obredom ustoličevanja karantanskih knezov, dokler je niso preplavili močnejši tujci. Korenine naše, ki pa jih čas vse bolj trga od življenga ...

Kaj pa kaktusi? Pripeljali smo se do gostitelja Reppenhagena in njegovih rastlinjakov. Ogledali smo si, kar je lastnik očuval pred letošnjo hudo zimo. Rastlin pomlad še ni prebudila, police so bile skoraj bolj v rjavkastih kot zelenih tonih. Nekaj zanimivih starih rastlin, ki so doživljale še lepše čase, pa je razveselilo tudi zahteveno oko. Družbo jim dela velika in kar se da glasna papiga.

Vračali smo se v Celovec in se spotoma ustavili v vrtnariji Blumen. Kar nismo se mogli odtrgati od lepo gojenih in še lepše razpostavljenih okrasnih lončnic vseh vrst, ki so jih tu prodajali.

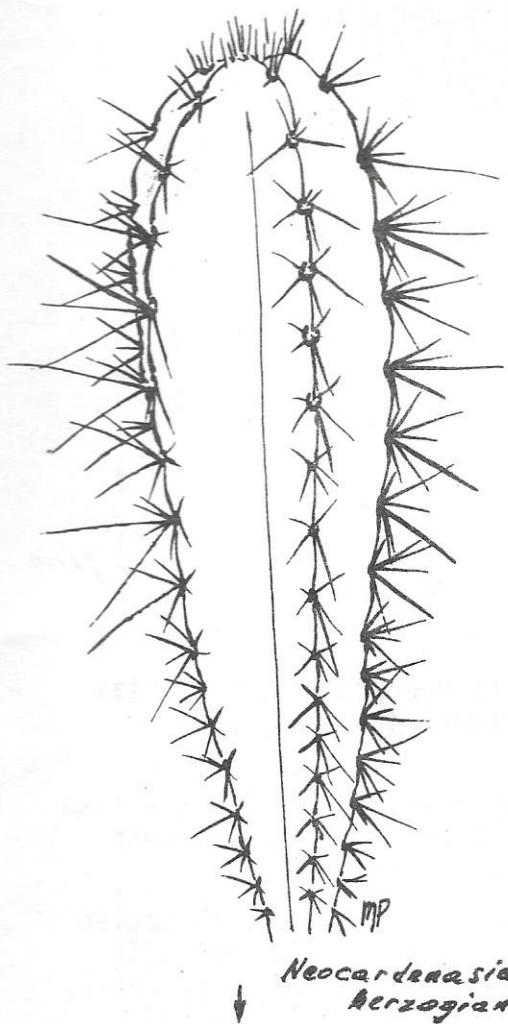
Ostalo nam je še časa za pohajkovanje. Zapeljali smo se na Vrbsko jezero do razglednega stolpa na griču Piramidenkogel. Razgled s stolpa nam je pokazal velik

*Hekantocereus
pasacana*

Argentinski stebričar zraste do 10 m visoko z nad 20-timi rebri. V mladosti je zelo lep in privlačen.

del Koroške, predvsem Vrbsko jezero in njegovo obalo ter na jugu Karavanke s Košuto, Stolom, Kepo. Mehke oblike pokrajine pa so utrnile misel na naš rod tukaj, na koroške viže in gvorico.

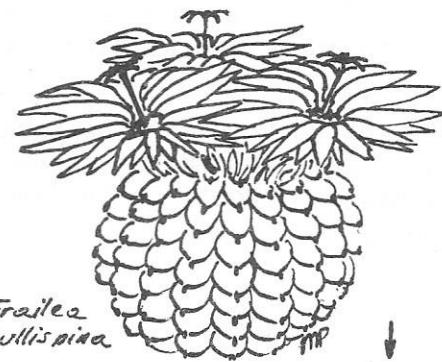

Stebričar, ki v prirodi zraste do 10 m visoko, ali njegova mladostna oblika je zelo simpatična.

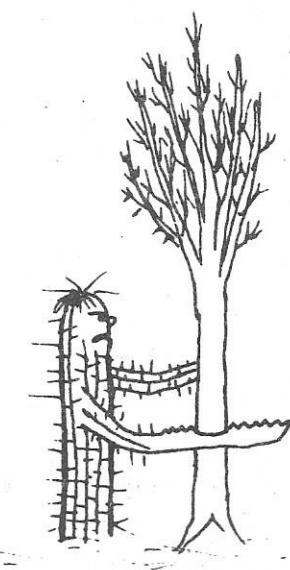
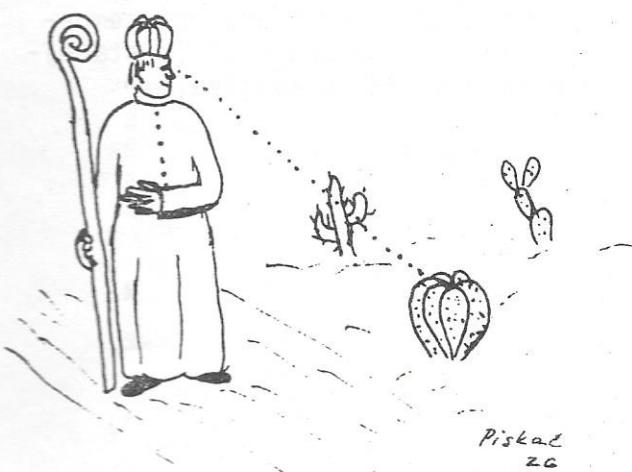
Že smo bili spet na Ljubelju. Tuj denar, ki je še komu težil žep, ni bilo mogoče porabiti. Naši severni sosedje se ne dajo pregovoriti za nekaj drobiža. če so trgovine zaprli, so jih pač zaprli. In kdo nas je pričakoval na južni strani Karavank? Lep, stasit kozorog - prav ste prebrali - ni bil zlatorog, roge je pa imel.

V aprilu se sonce že kar dolgo motovili po nebu in tako se je naš predsednik domislil še zadnjega presenečenja. Zavili smo na Bled. Krožna vožnja okrog "nebeškega kinča", nato pa postanek v slaščičarni, je bil prav prijeten zaključek zelo lepega izleta. Rečem vam pa, povsod je lepo, a doma najlepše!

Marija Prelec

Za ljubitelje minijatur je samo 2,5 cm visoka do 3,5 cm v premeru modro-zelenega telesa z malimi rumenimi cvetovi.

Piskal
za

MAMMILLARIA SPINOSISSIMA

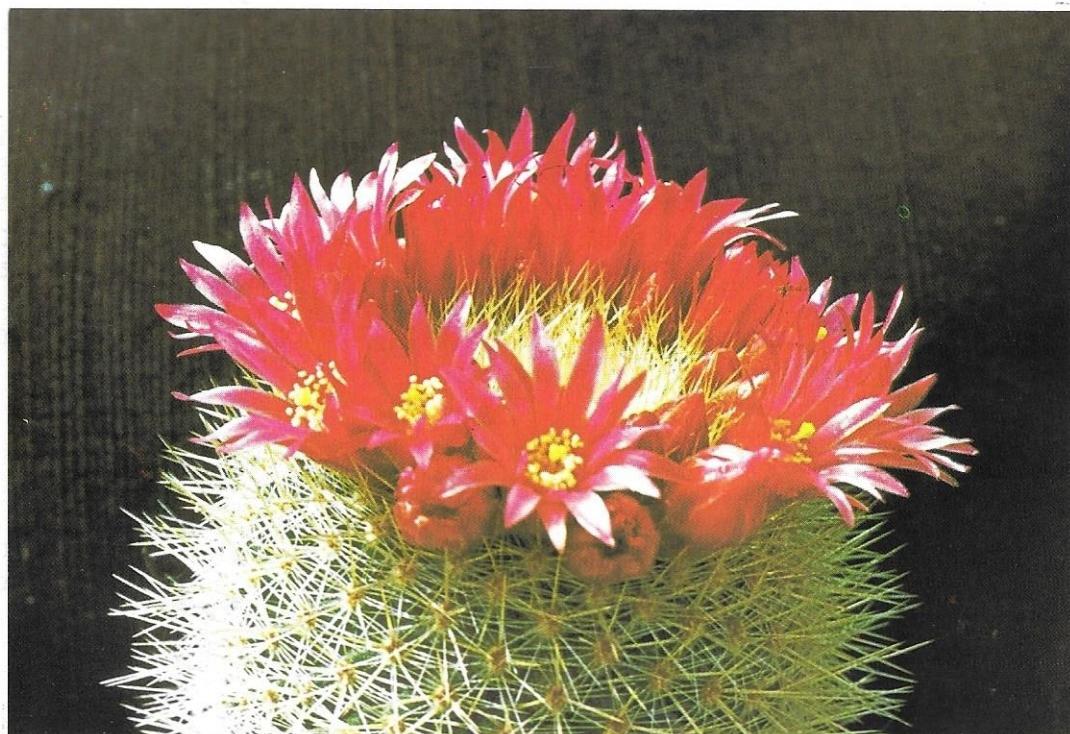

foto:
P. Jerin

To nad vse simpatično mamarijo, ki je razširjena na področju zveznih držav Morelos, Hidalgo, Puebla, Michoacan in Guerrero v Mehiki je opisal Lemaire leta 1838.

Njeno telo sprva kroglasto se pozneje pri starejših primerkih rastlin nekoliko razpotegne, je temno modro-zelene barve, zraste v višino do 30 cm v premeru pa do 10 cm. V mladosti je soliterna, razrašča se le v starosti.

Bradavice imajo ovalno obliko, areole nosijo 20 - 30 obrobnih bodic na pogled ščetinastih dolgih do 10 mm. Ima tudi 7 - 15 srednjih bodic, te so močnejše do 20 mm dolge. Bodice so po barvi precej variabilne od primerka do primerka, pa lahko najdemo čisto rumene, rumeno-rjave, rožnate, rdečkasto-rjave ali rdeče. Škrlatno rdeči cvetovi izbijajo v vencih okoli temena v velikosti do 15 mm. Plodovi so rdeče barve in vsebujejo rdečkasto rjava semena. Cvesti začne zelo pozno, namreč šele v petem letu starosti, zato pa potem cvete neutrudljivo.

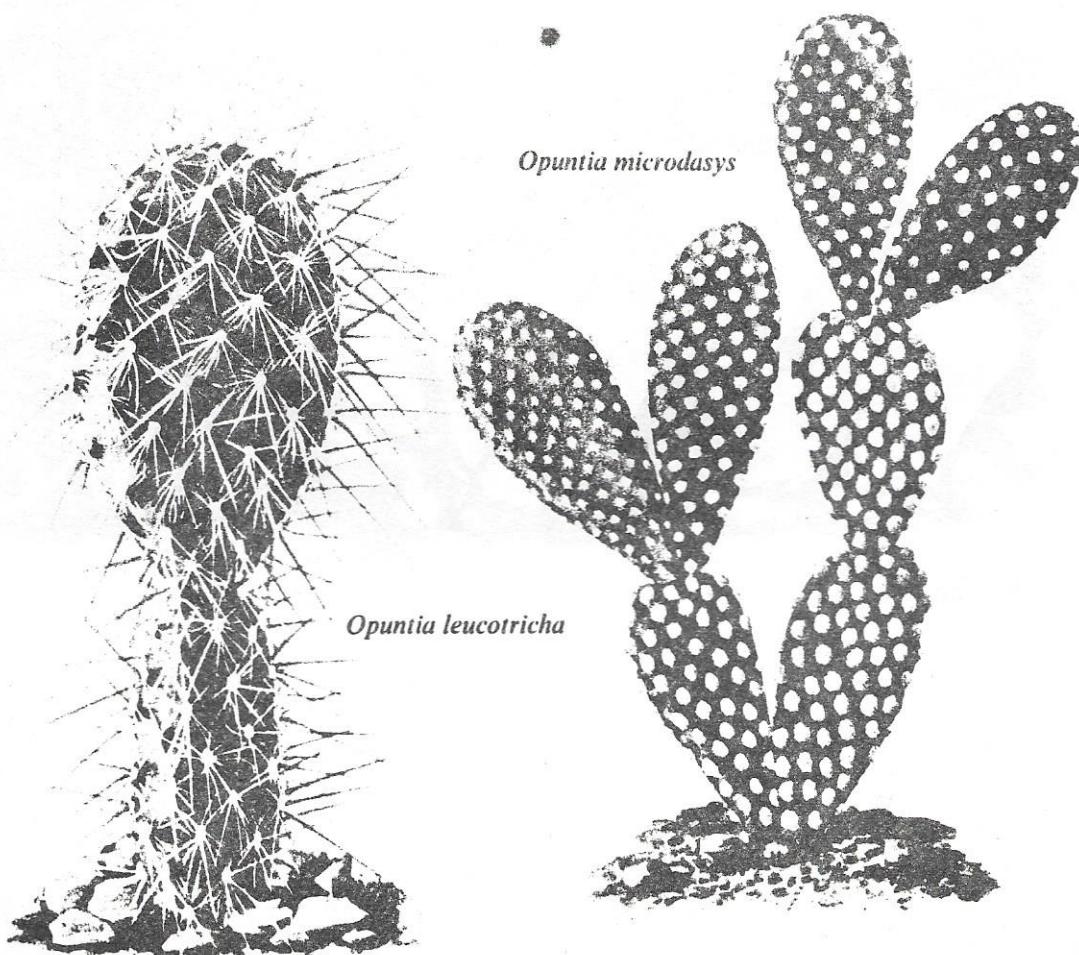
Gojitev te vrste je lahka, saj jo prištevamo med začetniške, ki dobro uspeva tudi v stanovanjih in na okenskih policah pri zelo skromnih pogojih. Kljub temu pa naj ji nudimo zadost svežega zraka in sonca ter sorazmerno vlažnost substrata, ki naj bo ilovnato-peščen. Prezimimo jo v svetlem in hladnem prostoru pri temperaturi okoli 8° C brez zalivanja. Razmnožujemo jo lahko s podtaknjenci (s starejših rastlin) najlažje pa s setvijo semen, ki so nasplošno dobro kaljiva.

Kunej Josip

Andrej Gogala

SOČNICE ALI SUKULENTE

Na zemlji je veliko področij, kjer le redko pade dež. V takih predelih, ki jim pogosto pravimo puščava, lahko preživijo le rastline, ki so se dolgim obdobjem brez vode posebej prilagodile. To se je zgodilo na različne načine. Enoletnice kalijo, cvetijo in naredijo plod v kratkem deževnem obdobju, skozi ostalo leto pa preživijo le kot semena. Drugim se je zmanjšalo izhlapevanje z veliko mehanskega tkiva, debelo povrhnjico in povoščeno površino. Verjetno pa so najuspešneje prilagojene na sušo sukulente. Pri njih se je močno povečalo notranje tkivo iz velikih celic z velikimi vakuolami in medceličnimi prostori. Tu se shranjuje voda, ki v času suše še dolgo nadomešča izhlapelo vodo. Izhlapevanje pa zmanjšujejo debela povrhnjica, pokrita z voski, vgreznjene listne reže in oblika rastline. Čim bolj je rastlina okrogla, tem manjša je njena površina proti

volumnu in tem manjše je s tem izhlapevanje. Vendar sočnice navadno niso povsem okrogle, temveč rebraste ali kako drugače strukturirane. Tako sonce osvetli le eno stran rebra, druga pa je v lastni senci. Svetloba odbijajo tudi bodice in dlake, ki tudi zmanjšujejo izhlapevanje. Bodice pa služijo tudi kot obramba pred rastljinojedci, ki bi v puščavi z veseljem pojedli sočno rastlino. Kot zanimivost naj omenim, da se je tudi pri živalih razvil podoben način shranjevanja vode, kot pri sukulenthnih rastlinah. Dolgo časa so mislili, da nosi kamela zalogo vode

v svoji grbi, a tam je le maščoba, ki pri njej ni razporejena enakomerno pod kožo, tako da ne zadržuje toplote. Izkazalo se je, da kamela porabi zelo malo vode, ko je brez nje, pa se najprej zmanjša količina vode v medceličnih prostorih v njenem tkivu. To je torej njena zaloga. Pri človeku, na primer, se zelo hitro zmanjša količina vode v krvi, zato nas hitro zažeja.

Lithops spp.

Lithops

Sukulentnost se je razvila povsem neodvisno pri mnogih družinah rastlin. To je lahko listna sukulenca, če so odebeleni listi, stebelna sukulenca, če je odebeleno steblo ali koreninska sukulenca, če je odebelenja korenina.

Oglejmo si nekaj najbolj znanih družin sukulenčnih rastlin.

DVOKALIČNICE

CACTACEAE (KAKTEJE)

To so stebelne sukulente, skoraj v celoti doma iz Amerike. Edina izjema je rod Rhipsalis, ki ga najdemo povsod po tropskem svetu. Njihov cvet ima spiralno nameščene čašne in venčne liste ter prašnike, v jagodastem plodu je veliko število semen. Areole imenujemo mesta, kjer bi normalno izraščali stranski poganjki, izraščajo pa bodice in prvotno cvetovi. Kakteje delimo na tri poddružine.

Piereskioideae so najprimitivnejši kaktusi, s še dobro razvitim listi.

Živijo v tropih na področjih z občasno sušo.

Rodovi: Piereskia, Rhodocactus, ...

Opuntioideae (Opuncije): Listi so tu le redko razviti in še tedaj majhni.

Ta skupina se je prilagodila na suhe kraje, zato sukulentnost narašča.

Cvetovi imajo še značilnosti stranskih poganjkov z areolami. Te pri cereoidejah postopoma izginejo. Plodovi so užitni. Opuncije so brez reber, njihova značilnost pa so glohide, drobne kavljičaste bodice, ki se hitro odlomijo in primejo za kožo.

Rodovi: Opuntia, Cylindropuntia, Tephrocactus, ...

Cereoideae so brez listov, visoko sukulentne. Razdelimo jih na dve skupini.

Cereae so prilagojene na življenje v puščavi. Telo imajo rebrasto ali joškasto. Nekatere zrastejo zelo visoko, druge pa so kroglaste.

Rodovi: Cereus, Mammillaria, Cymnocalycium, ...

Hylocereae pa so se drugotno prilagodile na življenje v tropskem gozdu.

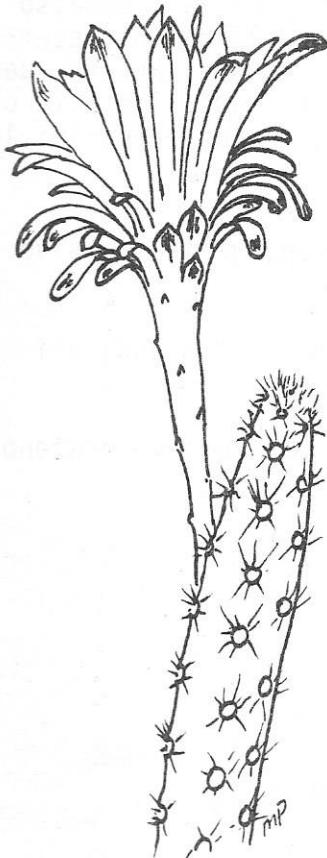
Živijo kot epifiti v krošnjah dreves. Tam jim je sukulentnost prednost, saj kljub veliki zračni vlagi vode pogosto primanjkuje. Deževnica namreč vedno hitro odteče. Njihova steba so se večinoma sploščila in postala podobna listom. Razvile so se jim tudi zračne korenine, s katerimi lahko črpajo zračno vlogo.

Rodovi: Zygocactus, Epiphyllopsis, Epiphyllum, Rhipsalis, ...

MESEMBRYANTHEMACEAE (MEZEMBRIANTEMOVKE) ali širše Aizoaceae so verjetno izmed ostalih sočnic kaktejam najbolj sorodne. Imajo namreč podoben cvet, sukulenti pa so pri njih listi. Značilno je, da sta po dva in dva lista nasprotna, naslednji par je prečno na prejšnji. Le redke imajo spiralno namestitev listov. Pri najbolj spremenjenih sta se dva lista, ki sta tudi edina na rastlini, zrasla med sabo v enotno okroglo telo, le na sredini je še ostala poklina. Njihova domovina je južna Afrika.

Rodovi: Lampranthus, Faucaria, Lithops, Conophytum, ...

(dalje prihodnjič)

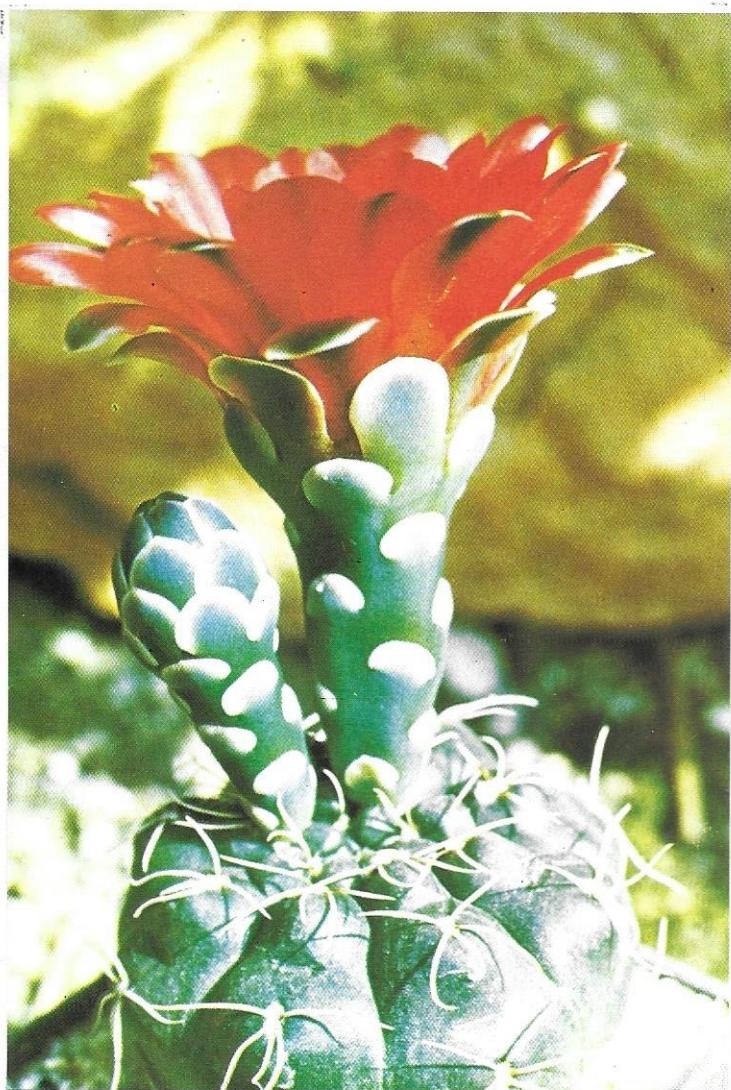

foto: P. Jerin

GYMNOCALYCIMUM BALDIANUM

Rod *Gymnocalycium* obsega v večjem delu manjše, do srednje velike vrste, od katerih se nekatere razraščajo a dosti njih raste soliterno. Za ta rod so značilna široka rebra razdeljena v grbice.

Gymnocalycium baldianum je leta 1905 odkril in opisal Carlos Spegazzini (1858 - 1926), Italijan, ki je od leta 1879 živel v Argentini, poklicni botaničar, ki je napisal dosti znanstveno-botaničnih del, med katerimi je najbolj znana: "Flora de la provincia Buenos Aires" 1905.

Tale gimnos je imenoval po svojem spremstvu in sodelavcu Baldi-u. Ima stisnjeno kroglasto obliko v premeru do 7 cm sivo zelene barve, ki se obarva rdečasto, če stoji na soncu z zelo močno repasto korenino. Ima 9 - 11 reber, ki so razdeljena na zelo opazne grbice z areolami po 5 - 7 skoraj polegajočih se obrubnih bodic, srednje nima. Osnovna barva bodic je siva, je pa dosti variabilna od roza sive preko roževinasto sive do pepelnato sive.

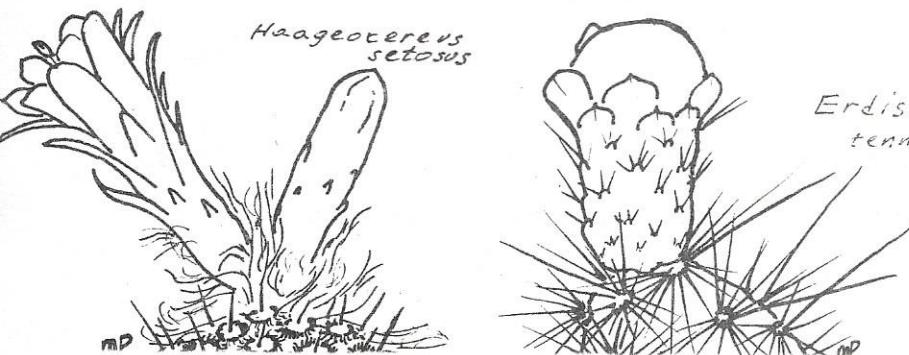
Cvetovi, ki izraščajo blizu temena, so rdeče barve precej variabilni, svetlejše, temnejše ali pa tudi krvavo rdeče, dosti veliki bolj ali manj lijakaste oblike, goli, poraščeni samo z redkimi luskinkami.

Ker se ne razrašča, ga razmnožujemo s setvijo semen, ki so precej velika in sivo rjave barve, tudi kalijo zelo rada.

Domovina mu je Argentina, provinca Catamarca v planinah pri Ancasti pa tudi pri Andalgoli in Hualfin-u.

V gojitvi ni zahteven. V suhem stanju prenese tudi zelo mrzlo prezimitev združeno z občasnimi mrazi.

Kunej Josip

EN DAN S KAKTUSI

V mislih imam seveda prost dan! Prosto soboto, nedeljo ali dan dopusta. Dan pa začenjam zjutraj, ko se zdani, zgodaj ali pozno, kot nam pač določa ritem letnih časov. Da ne bo pomote, temu ritmu se podreja rastlinski svet kaktusov, jaz pa - no, jaz pa delam po svoje.

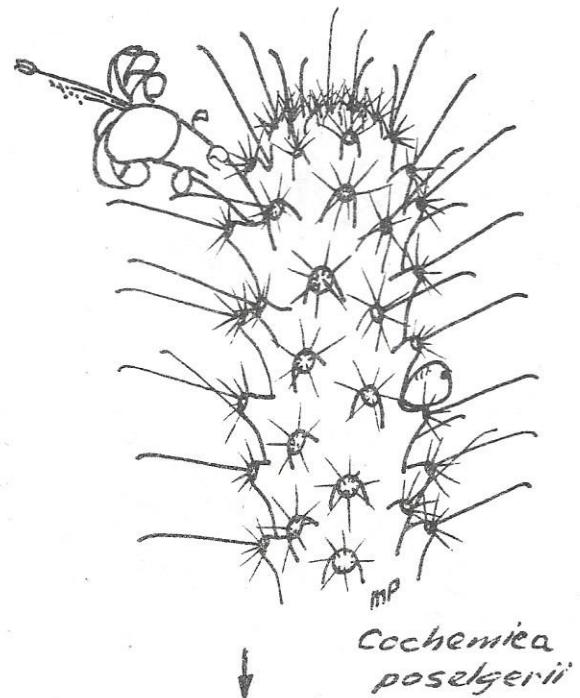
V prvih jutranjih urah si kaktusi že privoščijo pošten zajtrk sončnih fotonov, preden se meni posreči svojo zavest spraviti v budno stanje. Razume se, da tudi jaz ne morem brez zajtrka. Le da so sončni fotoni v mojem zajtrku spremenjeni v razne kuhrske dobre, ki me na zapletene načine ohranjajo pri življenu ali pa tudi zapeljujejo v nevarno požrešnost.

S kaktusi je drugače. Izpod korenin potegnejo nekaj mineralnih snovi in vode, okrog sebe naberejo nekaj plinov in vse skupaj prepustijo sončnim žarkom, da sestavlajo iz njih nove celice. Usnjato telo raste, bodice se množijo in kadar pride čas za to, sestavijo popke, odpro cvetove in dozorijo seme.

Kaj imam pravzaprav sploh opraviti pri tej druščini, ki se tako lepo med sabo razume in živi svoje rastlinsko življeno? Res jim ne bi bila potrebna v njihovi domovini, kje v skalnem hribovju južno-ameriških dežel, kjer bujno uspeva visoki cereus, naježeni echinocactus in se razcveta trata mamilarij. Narava jim daje vse, kar potrebujejo. V naši klimi bi se mogli preživeti, zato se mora teh nekaj revčkov, ki jih je usoda pripeljala v moje stanovanje, zanašati na mojo pomoč. Da jih zavarujem pred mrazom, da jim dodajam vлагo in jim preskrbim njihove mineralne poslastice.

Vendar to ni vse. Tudi pogovarjamo se. Jaz v slovenščini, pa še malo z rokami in očmi, kaktusi pa po svoje. Svetijo se od zadovoljstva, ali pa so čisto zgrbančeni od skrbi, kako bodo preživeli zimo. Včasih se kar tresejo od lakote in žeje. Ali pa se skrivnostno nasmihajo, ker vedo, da imajo popke že pripravljene, jaz pa še ne vem.

Kaj je lepšega, kot na prost dan postopati od lončka do lončka in se pomeniti z enim to, z drugim ono. Vsako rastlino je treba pogledati z več strani, kajti v svojih intimnih stikih s soncem se najbolj nališpa tam, kjer ji mera sončne svetlobe najbolj ugaja.

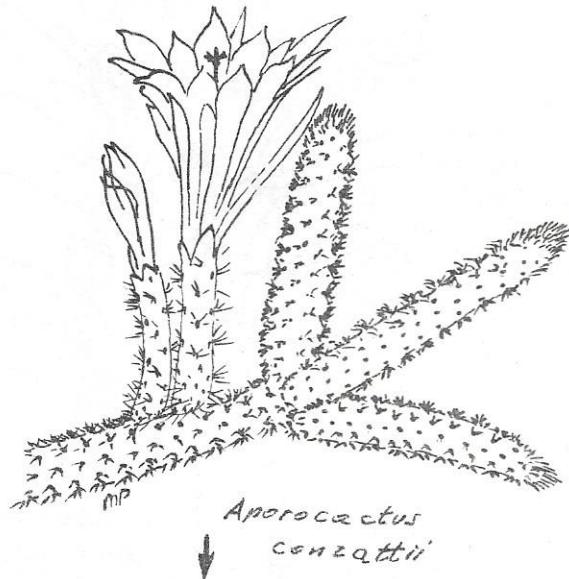
Najprej raste pokončno, pozneje polega in se poobesi z zelo dolgimi do 4 cm debelimi telesi, obraščenimi s slamnato-rumenimi ščetinami in škrlatno rdečimi cvetovi.

Žal vedno ne razumem vsega, kar mi kaktusi priповедujejo, posebno kadar kličejo na pomoč. Stanovanje je sicer moje, toda v njem je nič koliko stanovalcev na črno: muhe, mravlje, pajki, molji, bele uši, rdeči pajki, plesni, gnilobe in kdo ve kdo še. In vsi so lačni. Nekateri od njih si zaželijo prav kaktusov. Gorje, če je moje znanje jezika kaktusov tedaj preveč pomanjkljivo. Če ni in jih prav razumem, dobijo po želji bodisi prho, zračenje, gnojilo, bodisistrup proti zajedalcem.

Prost dan se izteče navadno še hitreje kot delovni dan. Kar naenkrat začno jasni obrisi stvari okrog nas temneti in izginjati v nočno temo. Rastlinski svet se poslovi od sonca in se v nočnem miru pripravlja na nov dan.

Človekov uporni duh pa si sveti z lučjo tudi v temne nočne ure. Namizna svetilka je malo sonce, ki iz kupa knjig izvablja obširni svet kaktusov in ne le tistih nekaj na mojih oknih. Knjige so spremenile čas - ni preteklega, ki je milil in ne prihodnjega, ki ga še ne poznamo. V knjigah je vse obenem, pomlad in zima, cvet in sad, vse življenje hkrati.

Namizna svetilka tudi kot malo sonce pomaga ustvarjati, čeprav malo drugače od pravega sonca, ki gradi celice živih rastlin. Pod sojem neme žarnice raste poseben svet, ko se misel upodobi v mali bodičasti kaktus in pero zbrano drsi s tušem po papirju toliko časa, da so narisane vse izboklinice in igrice do zadnje. Nato se ogledujeta: misel, ki je kaktus in kaktus, ki je risba. In misel preiskuje risbo, koliko je ali ni oživelja bel papir. Takrat je navadno že pozno. En dan s kaktusi se je potegnil v sredo noči.

Primeren za gojitev v obešenih lončkih,
vrsta znanega bičkarja s cvetovi opečno-
rdeče barve, dolgimi do 9 cm.

Marija Prelec

Ivanito,
zrasla nama
je nova
visina!

Pisket 26

MAMMILLARIA WILDII

Znana je že blizu 150 let, saj jo je leta 1836 opisal nemški botaničar Friedrich-Gottlieb Dietrich ter jo poimenoval v počastitev zasluženga kaktusologa in zdravniškega inšpektorja dr. Wild-a iz Kassela.

Zelo se razrašča, tako da pri starejših primerkih opažamo cele grozde brstov, ki izraščajo eden iz drugega. Telo je modro zelene barve a bradavice kratke in mehke, aksile so skoraj gole. Ima 8 - 10 obrobnih bodic ter 3 - 4 srednje, ki so dolge do 1 cm, zelo tanke, jantarjevo rumene barve, spodnja je kljukičasto zafrknjena. Cvetovi so bledo rumene barve, pojavljajo se skozi celo vegetacijsko dobo, so zelo mali, do 1 cm v premeru, ali so zato brez-številni, tako da je rastlina z njimi dobesedno prekrita. Plodovi so sivo rdeči in se hitro osušijo, tako da se pozneje komaj najdejo, seme je dosti drobno črne barve.

Znana je varijacija rosea, ki jo prikazuje barvna fotografija, obstoji pa tudi zanimiva drobno bradavičasta forma kristata, ki tudi bogato cveti. Zelo lep je tudi hibrid med njo in M.zeilmanniano.

Tekom poletja jo moramo čuvati direktnih sončnih žarkov, najbolj bo uspevala v senčnem prostoru ob obilni vlagi.

Dobro je vedeti, da jo nekatere firme, pa tudi posamezniki vodijo pod imenom "wildiana", kar pa je na vsak način nepravilno.

Razmnožujemo jo iz semena, ali hitreje pridemo do podmladka, če okoreninimo njene številne brste.

Kunej Josip

foto:
P. Jerin

MEDNARODNI SEJEM CVETJA V ZAGREBU

(od 30. V. do 2. VI. 1985)

Letošnji sejem cvetja v Zagrebu je bil jubilejni - dvajseti. Ni bil tako bogat kot prejšnja leta, a je kljub temu predstavljal največjo cvetlično prireditev v Jugoslaviji. Letos je bil prvič v novih prostorih na samem obzidju Gornjega grada s čudovitim razgledom po celem mestu in okolini.

Kaktusi so imeli osrednje mesto na betonski ploščadi ob samem obzidju. Bilo je manj prodajalcev kot običajno - očitno je k temu pripomogla stabilizacija. Povpraševanje po lepih kaktusih pa je v Zagrebu še vedno veliko. V ponudbi so bile predvsem komercialne vrste kaktusov. To je bilo res veliko srečanje ljubiteljev kaktusov iz cele države. Izmenjavale so se izkušnje, sklepala nova prijateljstva, velik obisk sejma pa obeta, da ljubezen do kaktusov še dolgo ne bo zamrla.

ing. Peter Jerin

